

NUORTEN PALVELU RY:N VAPAAEHTOISTEN TUKIHENKILÖIDEN KOKE-
MUKSIA TUKIHENKILÖTOIMINNASTA

Anni Nieminen

Opinnäytetyö, syksy 2015

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak-itä, Pieksämäki

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi, AMK

TIIVISTELMÄ

Nieminen, Anni. Nuorten Palvelu ry:n vapaaehtoisten tukihenkilöiden kokemuksia tukihenkilötoiminnasta. Diak Itä, Pieksämäki, syksy 2015, 39 sivua, 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomi (AMK).

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää vapaaehtoisten tukihenkilöiden kokemuksia tukihenkilötoiminnasta. Tarkastelen työssäni heidän ennakoajatuksiaan, toiveitaan ja käytännön kokemuksia tukihenkilötoiminnan suhteen.

Tutkimusmenetelmänä käytin kvalitatiivista, eli laadullista tutkimusmenetelmää. Aineiston keräsin teemahaastattelun avulla. Haastatteluihin osallistui viisi tukihenkilöä. Litteroinnin jälkeen analysoin aineistoni teemoittelemalla. Työelämä yhteistyökumppaniani toimi Nuorten Palvelu ry.

Tutkimustulosten perusteella halu auttaa oli yleisin syy lähteä mukaan toimintaan. Tukihenkilösuhteiden tavoitteita oli yleisimmin nuoren aktivointi sekä koulunkäynnin tukeminen. Tukihenkilöiden roolit vaihtelivat tuettavan tarpeiden mukaan. Rooleiksi mainittiin ystävän ja isosiskon roolit. Yhdessä tehdyt asiat liittyivät usein tukinuoren mielenkiinnon kohteisiin. Yhteistyön todettiin toimivan hyvin taustaorganisaation kanssa ja kaikki tukihenkilöt olivat halukkaita jatkamaan mukana toiminnassa ainakin jossain määrin myös tulevaisuudessa.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että tukisuhteet ovat merkinneet tukihenkilöille paljon ja he ovat olleet niihin hyvin sitoutuneita. Tukihenkilötoiminnan markkinointia he suuntaisivat muidenkin kuin terveys- ja sosiaalialan opiskelijoille.

Asiasanat: vapaaehtoistyö, vapaaehtoistyöntekijä, tukihenkilötoiminta, tukihenkilö, sosiaalinen vahvistaminen

ABSTRACT

Nieminen, Anni. Voluntary support persons' experiences of the support person's work in the Youth Service Association. Pieksämäki, Autumn 2015. 39 pages, 2 appendices. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this thesis was to find out about volunteers' experiences of the support person's work with children and youngsters. I examined the volunteers' preconceived ideas, hopes and experiences regarding support work.

The study was qualitative. The material was collected by using theme interviews. Five people took part in the interview. The transcribed material was analyzed by themes. The study was made in cooperation with the Youth Service Association in Finland.

The study results show that the main reason to start working as a support person was the desire to help the most common objectives of the support person's work were activating young people and supporting them with their studies. The roles of the support person varied according to the young person's needs. For example, the roles of a friend and a big sister were mentioned. The mentor relationships and the activities done together were based on the young people's own interests. The cooperation with the Youth Service Association worked well and all of the support persons were willing to continue the work at least to some extent

As a conclusion it can be said that the support relationships mean a lot to the support persons and they are very committed to the support person's work. Furthermore they would spread information about the volunteer work opportunities also to students in other fields than just within health care- and social services.

Keywords: voluntary work, voluntary worker, support person, support person's work, social strengthening

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 JÄRJESTÖT JA VAPAAEHTOISTYÖ	7
2.1 Järjestöt hyvinvointipalveluja tuottamassa	7
2.2 Vapaaehtoistyö- ja työntekijä	8
2.3 Sosiaalinen vahvistaminen	9
3 TUKIHENKILÖTOIMINTA NUORTEN PALVELU RY:SSÄ	11
3.1 Tukihenkilö	11
3.2 Tuettava nuori eli tukinuori	12
3.3 Tukihenkilösuhde	13
4 AIEMMAT TUTKIMUKSET	15
5 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	17
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	17
6.1 Tutkimusmenetelmät	18
6.2 Kohderyhmä ja aineiston keruu	19
6.3 Aineiston analysointi	20
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET	21
7.1 Tukihenkilöiden ennakkajatukset ja motiivit lähteä tukihenkilötyöhön	21
7.2 Tukihenkilöiden kokemukset tukihenkilötoiminnasta	22
7.2.1 Tavoitteet ja tekeminen tukihenkilösuhteessa	22
7.2.2 Tukihenkilön rooli	23
7.2.3 Tukisuhteen merkitys	24
7.2.4 Tukisuhteen haasteet	25
7.3 Taustaorganisaation tuki	26
7.4 Tukihenkilöiden ajatukset tulevaisuudesta	27
8 POHDINTA	28
8.1 Pohdintaa ja johtopäätöksiä tuloksista	28
8.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	31
8.3 Pohdintaa opinnäytetyöprosessista	33
LÄHTEET	35
LIITE 1. Teemahaastattelun runko	38
LIITE 2. Haastattelun analyysi	39

1 JOHDANTO

Tukihenkilötoiminta voi olla vapaaehtoistyötä tai ammatillista toimintaa. Ammatillinen tukihenkilö on sosiaali- tai terveysalan ammattilainen, kun taas vapaaehtoinen tukihenkilö voi olla kuka vain tukihenkilöksi haluava luotettava ja turvallinen aikuinen. Tukihenkilöltä vaaditaan, että hänen oma elämäntilanteensa on tasapainoinen, hänellä on aikaa tukihenkilötoiminnalle sekä vilpittömästi halua auttaa. (Terveys- ja hyvinvoinnin laitos 2015a.)

Opinnäytetyöni aiheena on vapaaehtoinen tukihenkilötoiminta. Tarkastelen tätä aihetta vapaaehtoisten tukihenkilöiden näkökulmasta. Tarkoitukseni opinnäytetyössä on selvittää tukihenkilöiden kokemuksia tukihenkilötoiminnasta laadullisin menetelmin. Tukihenkilötoiminnasta on tehty aiemmin opinnäytetöitä ja tutkimuksia, mutta vapaaehtoisten tekemästä tukihenkilötyöstä ”tavallisten” nuorten parissa vähemmän. Monet aiemmista tutkimuksista koskevat ammatillista tukihenkilötyötä tai vapaaehtoisten tukihenkilöiden tekemää työtä lastensuojelun asiakkaina olevien lasten ja nuorten parissa.

Opinnäytetyöni on työelämälähtöinen ja se on tehty Nuorten Palvelu ry:n tarpeeseen. Nuorten Palvelu ry on valtakunnallinen nuorisokasvatusjärjestö, joka tekee työtä nuorten reviiereillä, nuorten hyvinvoinnin puolesta. Järjestö on perustettu jo vuonna 1969 ja se on kerennyt näiden vuosikymmenten aikana tehdä monenlaista työtä nuorten parissa. Nuorten Palvelu ry järjestää tällä hetkellä vapaaehtoista tukihenkilötoimintaa Iisalmissa, Kuopiossa, Lappeenrannassa ja Varkaudessa. (Nuorten Palvelu ry 2014.) Nuorten palvelun vapaaehtoisia tukihenkilöitä on alettu kutsua zempinari-nimellä kevästä 2015 lähtien. Puhun työssäni kuitenkin tukihenkilöistä, koska sillä nimityksellä aloin työtäni alun perin tehdä.

Aihe kiinnostaa minua ja tartuin siihen, koska toimin itsekin Nuorten Palvelu ry:ssä vapaaehtoisena tukihenkilönä. Myös palkkatyöni on nuorten parissa, joten pidän nuorten tukemiseen liittyviä aiheita läheisinä itselleni sitäkin kautta. Vapaaehtoistoiminnan lisäksi koen järjestötyön kiinnostavana aihealueena. Paljon puhuttu ja kohuttu sote-uudistus on astumassa voimaan vuoden 2019 alussa. Uudistuksen myötä on tarkoitus hallita kustannuksia tehokkaammin sekä lisätä kansalaisten valinnanvapautta ja yhdenvertaisuutta. Kolmannella sektorilla tulee olemaan oma roolinsa palvelujen tuottajana

itsehallintoaluiden ja yksityisen sektorin rinnalla. Mielestäni opinnäytetyöni onkin ajankohtainen sen järjestö- ja vapaaehtoistoimintanäkökulmien vuoksi.

2 JÄRJESTÖT JA VAPAAEHTOISTYÖ

Vapaaehtoistyötä voi tehdä hyvin monella eri tapaa. Toimintaa voi harjoittaa esim. lähi-piirissään, seurakunnassa, kaupunginosassa tai yhdistyksessä. (Harju 2001, 58.) Seuraavissa kappaleissa tarkastelen järjestöissä tehtävää vapaaehtoistyötä.

2.1 Järjestöt hyvinvointipalveluja tuottamassa

Kansalaisyhteiskunnan synnyn katsotaan alkaneen 1800-luvun lopulla, kun kansalaiset alkoivat ottaa julkisesti kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja perustamaan yhdistyksiä. Ensimmäisenä perustettiin erilaisia hyväntekeväisyysyhdistyksiä, kuten Pelastusarmeija, sekä sosiaali- ja terveysjärjestöjä, kuten Suomen Punainen Risti. Alusta asti järjestöjen tarkoituksena on ollut ihmisten tarve vaikuttaa tärkeiksi pitämiinsä asioihin ja valtaeliittiin. (Harju ym. 2001, 42.) Tänä päivänä järjestöjen keskeisintä toiminta-alueita ovat palveluiden tarjoaminen, vertaistuki, vapaaehtoistoiminta sekä uusien toimintamuotojen kehittäminen. Järjestöjen suurimpina vahvuuksina voidaan pitää oman jäsenistön ja kohdeväen hyvää tuntemista sekä sitoutumista heidän hyvinvointinsa edistämiseen ja heidän äänensä kuulemiseen. (Karjalainen 2010, 6-7.)

Kolmas sektori sijoittuu julkisen ja yksityisen sektorin väliin. Esim. yhdistykset, osuuskunnat, yhteisöt ja kansalaisryhmät ovat kolmannen sektorin toimijoita. (Kangas 2003, 38.) Suurin ero julkiseen sektoriin verrattuna on se, että järjestöt keskittyvät yleensä vain omaan alueeseensa, eivätkä julkisesta sektorista poiketen kannaa järjestämistä palveluista (Karjalainen 2010, 6-7). Kolmannen sektorin katsotaan toimivan julkisen sektorin ja omatoimisuuden välillä. Kolmas sektori kantaakin suuren vastuun hyvinvointipalvelujen tuottamisesta julkisen ja yksityisen sektorin lisäksi. (Harju ym. 2001, 18.)

Möttönen ja Niemelä kirjoittavat, että hyvinvointivaltio tarvitsee tuekseen yhteisvastuuta, lähimmäisenrakkautta, sosiaalisuutta ja solidaarisuutta korostavan kansalaisyhteiskunnan. Kysymys on ennen kaikkea elävässä elämässä tapahtuvasta huolenpidon ja yhteisvastuun kulttuurista, yhteiskunnan arvoista ja asenteista. Valtion ja kunnan tehtävä

on huolehtia kansalaisten sosiaaliturvasta ja – palveluista. Järjestöt taas voivat keskittyä vain oman jäsen- tai väestöryhmänsä asioihin. Järjestöillä onkin merkittävä asema monien erityisryhmien hyvinvoinnin takaajina, vaihtoehtoisten tuen muotojen kehittäjinä sekä joillekin aivan ensiarvoisen tuen lähteenä. Julkisen ja kolmannen sektorin tyypillinen yhteinen tehtäväalue on köyhyyden vähentämiseen tähtäävä politiikka. Vastuu tuloeroja tasaavasta politiikasta on julkisella vallalla, mutta myös järjestöillä on oma tehtävänsä köyhyyspolitiikassa. Kolmas sektori esittää vaatimuksia julkiselle sektorille, tuo esiin köyhyyden ilmenemismuotoja, auttaa köyhyydestä kärsiviä ihmisiä ja pitää yllä yhteisvastuullisuuden vaatimusta. (Möttönen & Niemelä 2005, 204–206.)

Möttösen ja Niemelän mukaan julkisen ja kolmannen sektorin yhteistyöllä voidaan vahvistaa kansalaisyhteiskuntakehitystä. Kun kuntakoot kasvavat ja palveluissa siirrytään yhä suurempiin tuotantoyksiköihin, on pystyttävä panostamaan erityisen paljon yhteisöllisyyden monitasoiseen ja – alueiseen kehittymiseen. Jotta sekä kunnat, että järjestöt hyötyisivät yhteistyöstä mahdollisimman paljon, olisi niiden keskinäisen yhteistyön ja vuorovaikutuksen oltava toimivaa. Jotta tähän päästäisiin, tulisi kuntien nähdä järjestöt tasavertaisina toimijoina hyvinvointipolitiikassa. (Möttönen & Niemelä 2005, 206–210.)

2.2 Vapaaehtoistyö- ja työntekijä

Käsitteenä vapaaehtoistyö liittyy kiinteästi vapaaehtoistoimintaan, kolmanteen sektoriin ja kansalaisyhteiskuntaan. Vapaaehtoistyö voidaan nähdä yksilön tai ryhmän konkreettisenä toimintana ja vapaaehtoistoiminta yksilön ja ryhmän takana olevien järjestöjen toimintana. (Koskiahho 2001, 16.) Vapaaehtoistoiminta sosiaali- ja terveysjärjestöissä on monimuotoista. Toiminta kokoaa ihmisiä yhteen sekä vahvistaa yhteisyyttä ja yhteisvastuuta. Vapaaehtoistoiminnan avulla tukea voidaan antaa suoraan toiselle henkilölle. (Harju ym. 2001, 55–56.)

Euroopan parlamentin vuoden 2008 mietinnössä vapaaehtoistyö määritellään seuraavin perustein:

- Vapaaehtoistyötä ei tehdä taloudellista korvausta vastaan eli siitä ei makseta.
- Sitä tehdään omasta vapaasta tahdosta.

-Se hyödyttää kolmatta osapuolta perhe- ja ystäväpiirin ulkopuolella.

-Se on kaikille avointa.

Parlamentin mietinnön mukaan vapaaehtoistyö näyttelee tärkeää roolia sosiaalisen yhteenkuuluvuuden edistämässä. Yhteisön tasolla eurooppalaiset arvot, kuten yhteisvastuullisuus, sosiaalinen yhteenkuuluvuus ja osallisuus toteutuvat vapaaehtoistyön kautta. Vapaaehtoistyöhön osallistuminen mahdollistaa tekijälleen tunteen päämäärästä ja vastuusta sekä auttaa jäsentämään omaa elämää. (Euroopan parlamentti 2008.)

Vapaaehtoistyö voi olla hyväntekeväisyyttä, avun tai vertaistuen antamista, osallistumista, kampanjointia tai edunvalvontaa. Yhdistävä tekijä erilaisissa vapaaehtoistyön muodoissa on vapaa tahto, yhteisöllinen hyöty ja palkattomuus. Vaikka vapaaehtoistyö on palkatonta, esim. kulukorvauksia vapaaehtoistyöntekijöille voidaan maksaa. Työ tapahtuu usein iltaisin tai viikonloppuisin. Vapaaehtoistyö ei ole ammattityötä, eikä sillä myöskään saisi yrittää täydentää ammattityötä. (Harju ym. 2001, 7,38.)

Osallistumismahdollisuuksien ja omatoimisuuden edistäminen ovat vapaaehtoisuuden tärkeimpiä päämääriä järjestöissä. Nämä molemmat ovat tapoja tuntea yhteisöllisyyttä ja toteuttaa itseään. (Harju ym. 2001, 31.) Suomen sosiaali- ja terveys ry:n mukaan lähes puoli miljoonaa suomalaista osallistuu sosiaali- ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoimintaan. Monen järjestön toiminta onkin paljolti vapaaehtoisten varassa. (Suomen sosiaali- ja terveys ry i.a.) Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2009 40 % vapaa-ajantutkimukseen osallistuneista yli 10 vuotiaista oli tehnyt vapaaehtoistyötä viimeisen vuoden aikana. Tutkimuksen mukaan Suomessa eniten vapaaehtoistyötä tehtiin urheiluseuroissa ja liikuntakerhoissa. (Tilastokeskus 2009.)

2.3 Sosiaalinen vahvistaminen

Sosiaalisen vahvistamisen voidaan ajatella olevan myönteisempi ilmaisu syrjäytymisen ehkäisylle. Nuorisolain (72/2006) mukaan nuorille syrjäytymisen ehkäisäksi ja elämän taitojen parantamiseksi tarjotut toimenpiteet ovat sosiaalista vahvistamista. Sosiaalinen vahvistaminen pitää sisällään sekä erityistä tukea tarvitseville nuorille suunnatun korjaavan toiminnan että koko ikäluokkaa koskevan ennaltaehkäisevän työn. (Herranen & Junttila-Vitikka 2010.)

Elämäntilanteesta riippuen ihmisellä ei aina ole mahdollisuutta käyttää voimavarojaan niin, että osallisuuden kokemus ja joukkoon kuulumisen tunne syntyisi. Esimerkiksi erilaiset kriisit ja kuormittava elämäntilanne voivat johtaa ihmisen käyttämään voimavaroja vain selviytymiseen. (Särkelä-Kukko 2014, 39.) Nuotion ja Miettisen mukaan tukihenkilötoiminta sopii hyvin sosiaalisen vahvistamisen käsitteen alle, koska sen avulla voidaan edistää yksittäisen nuoren hyvinvointia, parantaa elämäntaitoja sekä lisätä osallisuutta. Toiminnan tavoitteena on, että pienen tuen ja innostamisen kautta nuori itse löytäisi keinoja arkielämässä pärjäämiseen. Esim. tutustuttamalla nuori erilaisiin harrastusmuotoihin, nuori voi saada osallisuuden kokemuksia ja ulkopuolisuuden tunne voi pienentyä. Tukihenkilötoiminnan avulla pyritään korjaamaan ja ehkäisemään ongelmia ja tilanteita, jotka häiritsevät tai estävät nuoren tervettä kehitystä. (Nuotio & Miettinen 2011, 192–195.)

Hyvän elämän voi katsoa koostuvan elintason, kuulumisen ja itsensä toteuttamisen mahdollisuuksista. Pelkästään hyvällä elintasolla ei saada laadukasta elämää, vaan myös sosiaaliset verkostot ja osallisuus vaikuttavat olennaisesti hyvinvointiin. Osallisuus on monitasoinen kokonaisuus, joka rakentuu tuntemisesta, kuulumisesta ja tekemisestä. Osallisuuden kokemus syntyy arjen asioista, kuten kuulluksi ja huomioduksi tulemisesta, sosiaalisista suhteista, omien asioiden päättämisestä, keskusteluista sekä kohtaamisista. (Särkelä-Kukko 2014, 34–37.) Vapaaehtoistoiminta tarjoaa yksilölle antamisen ja saamisen elämyksiä. Ihmisten kohtaaminen ja yhteisöllinen osallisuus voivat mahdollistaa elämän suuntaamisen uusille urille. (Nylund & Yeung 2005, 13,15.) Voisikin ajatella, että tukihenkilösuhteessa saavana osapuolena on niin tukihenkilö kuin tukinuorikin. Mielestäni tukihenkilötoiminnassa voi olla kyse molemminpuolisesta sosiaalisesta vahvistumisesta.

3 TUKIHENKILÖTOIMINTA NUORTEN PALVELU RY:SSÄ

Tukihenkilötoiminnan tarkoituksena on ylläpitää arkisia hyvinvointitekijöitä sekä tarjota tukea ja apua nuorelle, jolta nämä hyvinvointitekijät syystä tai toisesta puuttuvat. Toiminta on suunnitelmallista, organisoitua ja ohjattua vapaaehtoistoimintaa. (Nuotio & Miettinen 2011, 195.) Nuorten Palvelu ry on järjestänyt tavalla tai toisella tukihenkilötoimintaa vapaaehtoistyönä koko yhdistyksen historian ajan. Nykyisen muotoista tukihenkilötoimintaa yhteistyössä Savon koulutuskuntayhtymän ja Kuopion seurakunnan kanssa on järjestetty vuodesta 2012 alkaen. Vapaaehtoisia tukihenkilöitä Nuorten Palvelun listoilla Kuopiossa, Iisalmessa, Lappeenrannassa ja Varkaudessa on yhteensä noin 75 ja tuettavia nuoria n. 50. (Riitta Rönkkö, henkilökohtainen tiedonanto 5.2.2015.)

3.1 Tukihenkilö

Vapaaehtoisena tukihenkilönä voi toimia luotettava ja turvallinen aikuinen, jolla on halua ja aikaa toiminnalle. Tukihenkilön oman elämäntilanteen tulisi olla riittävän tasapainoinen ja motivaationa tulisi toimia vilpittömän auttamisen halu. (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2015b.) Tukihenkilötoiminnan laatukäsikirjan mukaan tukihenkilöllä ei tarvitse olla esim. sosiaali- tai terveysalan koulutusta, mutta ennen tukihenkilönä aloittamista jokaisen tukihenkilöksi haluavan on osallistuttava tukihenkilön peruskoulutukseen. Järjestöt mainostavat tukihenkilötoimintaa ja – koulutusta esim. lehti-ilmoituksilla, mainoksilla, sähköpostilla ja erilaisten sosiaalisten verkostojen kautta. Tukihenkilötoiminnasta kiinnostuneen tulee ottaa yhteyttä tukihenkilötoiminnan ohjaajaan sopiakseen tämän kanssa haastatteluajasta. (Syrjänen 2010, 12.)

Tukihenkilökoulutus on osallistujille ilmaista ja sen toteuttamisesta vastaa tukihenkilötoiminnan ohjaaja yhdessä työparin kanssa. Tukihenkilökoulutuksen kesto on 15–30 tuntia tulevan tehtävän vaativuudesta ja sisällöstä riippuen. Koulutuksessa vuorottelevat luennot sekä vuorovaikutukselliset ja toiminnalliset menetelmät. Työskentelyyn kuuluu niin ryhmä- ja parityöskentelyä, asiantuntijoiden ja tukihenkilöiden vierailuja kuin yhteisiä keskustelujakin.

Koulutuksessa tulevat tukihenkilöt täyttävät vaitiolositoumuksen. Peruskoulutuksen jälkeen sekä vapaaehtoinen että tukihenkilötoiminnan ohjaaja voivat arvioida ja miettiä vapaaehtoisen soveltuvuutta tukihenkilöksi. (Syrjänen 2010, 14.)

Nuorten Palvelu ry järjestää tukihenkilökoulutuksia muutaman kerran vuodessa, tarpeen mukaan. Tukihenkilöiden toivottaisiin sitoutuvan työhön vähintään vuodeksi, mutta elämäntilanteet voivat toki muuttua nopeamminkin. Nuorten Palvelu ry järjestää koulutuksen yhteistyössä Savon koulutuskuntayhtymän ja Kuopion ev.lut. seurakunnan kanssa. Koulutus on kaksi päiväinen ja se järjestetään yhden viikonlopun aikana seurakunnan tiloissa. Kouluttajina toimii kaksi Nuorten Palvelun työntekijää. (Riitta Rönkkö, henkilökohtainen tiedonanto 5.2.2015.)

Laki lasten kanssa työskentelevien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämistä tuli voimaan 1.5.2014. Laki koskee ainoastaan sen voimaan tulon jälkeen vapaaehtoistoimintaan mukaan tulleita henkilöitä. Rikostaustan selvittäminen vapaaehtoistyöntekijöiltä edellyttää, että vapaaehtoisen tehtäviin kuuluu säännöllisesti yhdessäoloa ja henkilökohtaista vuorovaikutusta alaikäisen kanssa sellaisissa olosuhteissa, joissa toiminnanjärjestäjä ei voi vain ohjeiden ja toimintatapojen avulla turvata alaikäisen lapsen henkilökohtaista koskemattomuutta. (Laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä 2014.) Nuorten Palvelu ry pyytää vapaaehtoisia tukihenkilöitään näyttämään rikosrekisteriotteen ennen tukihenkilötoiminnan aloittamista.

3.2 Tuettava nuori eli tukinuori

Tuettavat nuoret eli tukinuoret ovat ihan tavallisia nuoria, joiden syystä tai toisesta katsotaan hyötyvän tukihenkilötoiminnasta. Nuoren ”ongelmana” voi olla yksinäisyys, kotiin jääminen, koulun käynnin vaikeus, ongelmat vanhempien kanssa tai he ovat vastamuuttaneet uuteen kaupunkiin ja tarvitsevat apua kotiutumiseen. Nuorten Palvelun tukinuoret eivät yleensä ole lastensuojelun asiakkaita. Osalla nuorista voi kuitenkin olla suurempiakin ongelmia, kuten masennusta, tällöin heillä tulee olla hoitosuhde johonkin tahoon, heille tukihenkilö ei voi olla ainoa apu. (Riitta Rönkkö, henkilökohtainen tiedonanto 5.2.2015.)

Tuettavat nuoret löytyvät usein ammattikoulun kuraattorien kautta. Nuorilla saattaa olla poissaoloja tai muita ongelmia koulunkäynnissään ja kuraattorit voivat ehdottaa heille tukihenkilöä. Toiminnalla on näin ollen tarkoitus ehkäistä nuorten opiskelujen keskeyttämistä ja mahdollista syrjäytymistä. Tukihenkilötoiminnalla pyritään tarttumaan nuorten ongelmiin ennen kuin ne kasvavat liian suuriksi, sekä lisäämään nuorten elämänhallintaa ja osallisuutta. Nuorten Palvelu ry:n tukihenkilötoiminnassa mukana olevat tukinuoret ovat 13–30 vuotiaita. Alaikärajana on pidetty 12–13 vuotta ja yläikärajana noin 30 vuotta. Nuorin tuettava on ollut vasta 8 –vuotias ja vanhin 31 –vuotias. Kuten tukihenkilöiltä, myös nuorilta toivottaisiin sitoutumista, jotta tukihenkilötyöstä saataisiin mahdollisimman suuri hyöty. (Riitta Rönkkö, henkilökohtainen tiedonanto 5.2.2015.)

3.3 Tukihenkilösuhde

Kun lapselle tai nuorelle haetaan tukihenkilöä, otetaan yhteyttä tukihenkilötoiminnan ohjaajaan. Ohjaaja selvittää, onko asiakas soveltuva toimintaan vai tarvitseeko hän kenties vankempaa tukea. Vahvempaa tukea tarvitsevat ohjataan eteenpäin ja toimintaan soveltuville aletaan etsiä sopivaa tukihenkilöä. Tukihenkilötoiminnan ohjaaja pyrkii löytämään sekä nuoren että tukihenkilön tarpeiden ja toiveiden mukaan sopivimmat tukisuhdeparit. Ohjaaja huomioi tässä vaiheessa esim. sukupuolen, iän, asuinpaikan ja kiinnostuksen kohteet. Kun nuorelle löydetään sopiva tukihenkilö, sovitaan aloituspalaveri, johon osallistuu tukihenkilön, nuoren ja ohjaajan lisäksi myös alaikäisen lapsen huoltaja. (Syrjänen 2010, 18.)

Tukisuhteen alkaessa tehdään kirjallinen sopimus tukisuhteen tavoitteista ja tapaamistiheydestä. Yleensä tukihenkilö ja tuettava lapsi tai nuori tapaavat 1-4 kertaa kuukaudessa. Jos tuettava on vielä alaikäinen, on tukisuhteella oltava hänen huoltajien hyväksyntä. (Terveys- ja hyvinvoinninlaitos 2015b.) Sopimus tukisuhteesta tehdään esim. puoleksi vuodeksi tai vuodeksi kerrallaan. Tärkeää toimivassa tukisuhteessa on vuorovaikutuksellisuus, luottamuksellisuus, läsnäolo, kuunteleminen ja kohtaaminen. Tukisuhde päättyy, kun sopimus päättyy, eikä uutta enää tehdä. Tukisuhde voidaan päättää myös aiemmin esim., jos suhde ei toimi, tuen tarve on päätynyt tai osapuolet eivät ole sitoutuneet toimintaan. (Syrjänen 2010, 18.)

Nuorten Palvelu ry:n tukihenkilösuhteiden keskimääräinen pituus on Riitta Rönkön mukaan noin 1-1,5 vuotta. Joskus tukisuhteet saattavat päättyä jo muutaman tapaamisen jälkeen ja pisimmillään suhde on kestänyt neljäkin vuotta. Koska tukinuorten syyt toimintaan mukaan tuloon vaihtelevat, tavoitteet tukihenkilötoiminnalle ovat erilaisia ja ne suunnitellaan kunkin nuoren tarpeiden mukaan. (Riitta Rönkkö, henkilökohtainen tiedonanto 5.2.2015.)

4 AIEMMAT TUTKIMUKSET

Tanja Koskikallio, opinnäytetyö (AMK) 2009: Aikuinen kaveri –Tukihenkilöiden ajatuksia rooleista. Koskikallion opinnäytetyössä on selvitetty minkälaisia rooleja ja rooli-odotuksia lastensuojelujärjestön tukihenkilöllä on ja miten lastensuojelujärjestön tukihenkilön toiminnan rajat määrittyvät. Työn kohderyhmänä olivat Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöt ry:n projektin TUEXI:n tukihenkilöt ja aineistona oli käytetty kuuden tukihenkilön haastattelua. (Koskikallio 2009, 14,16.)

Tukihenkilön rooleja selvitettiin opinnäytetyössä kysymällä haastatteluissa tukisuhteen tavoitteista, tukihenkilön tehtävistä, tukihenkilön roolista tuettavan elämässä sekä tukihenkilön näkemyksiä siitä, miksi hänen tuettavallaan on tukihenkilö. Tukihenkilötoiminnan rajoja tutkittiin tukisuhteen sääntöihin, sopimuksiin ja rajoihin liittyvillä kysymyksillä. (Koskikallio 2009, 18, 23.)

Koskikallion opinnäytetyön tuloksista ilmeni, että tukihenkilöt kokivat yhdeksi tärkeäksi roolikseen luotettavana ja turvallisena aikuisena olemisen tuettavalle. Koskikallio tunnisti työnsä tuloksista myös rakkauden antajan, elämän opettajan ja ihmissuhdeosaajan rooleihin sopivia rooleja. Hänen mukaansa tukisuhde voisikin tukea osittain vanhemmuuden rooleja. Opinnäytetyön tuloksissa todettiin tukihenkilöiden tiedostavan toimintansa ja rooliensa rajat. Tukihenkilön päärooliksi työssä todettiin aikuisena kaverina olemisen. Tätä työtä tukihenkilöt tekevät Koskikallion mukaan omalla persoonallaan ja ihmisenä ihmiselle. (Koskikallio 2009, 26, 27.)

Susanna Laaksonen, opinnäytetyö 2011. Mikä pitää tukihenkilön vapaaehtoistyössä nuoren tukena. Susanna Laaksonen on selvittänyt opinnäytetyössään sitä, mikä sitouttaa tukihenkilön jatkamaan tukihenkilönä. Hänen kohderyhmänään olivat MLL:n Satakunnan piirin Satakunnan lasten ja nuorten tukihenkilötoiminnan kehittämishankkeessa mukana olleet tukihenkilöt. Laaksonen käytti tutkimusaineistonaan tukihenkilöiden kirjoittamia vapaamuotoisia tarinoita. (Laaksonen 2011, 18.)

Laaksonen opinnäytetyön tuloksissa tuli esille onnistumisen tunteen merkitys tukihenkilöille. Opinnäytetyön mukaan tukihenkilöiden motivaatiota ylläpitää tämän lisäksi myös

kokemus avuksi olemisesta. Tukisuhde ei ole vain antamista, vaan myös tukihenkilö on saavana osapuolena. Laaksonen toteaa työssään, että onnistuessaan tukisuhde voi olla voimauttava kokemus myös tukijalle.

Jenna Kantola & Sofia Suonpää, opinnäytetyö 2013: Vapaaehtoisten tukihenkilöiden kokemuksia tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnasta. Kantolan ja Suonpään opinnäytetyön kohderyhmänä olivat 115 Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry:n, Lounais-Suomen Mielenterveysseura ry Turun kriisikeskuksen ja Turun kaupunkilähetys ry:n vapaaehtoista tukihenkilöä. Tutkimus on toteutettu kyselylomakkeen avulla ja sen tavoitteena on ollut tuottaa uutta tietoa järjestöjen tukihenkilötoiminnasta vastaaville. Työssään Kantola ja Suonpää ovat selvittäneet miten tukihenkilötoimintaan osallistuneiden tukihenkilöiden kokemukset vastaavat tukihenkilötoiminnan laatukäsikirjan eri osa-alueiden toiminta-ajatuksia, sekä mitä hyvää ja mitä kehitettävää tukihenkilöt toiminnassa näkevät. (Kantola & Suonpää 2013, 2, 15.)

Kantola ja Suonpää päätyivät kyselytutkimuksensa tulosten perusteella siihen, että tukihenkilötoiminta on tuettavalle toimiva tukimuoto kaikkien siihen osallistuvien osapuolten mielestä. Opinnäytetyön mukaan tukihenkilöt toivoivat peruskoulutukseen lisää teoriatietoa sekä koulutusta suhteen luomiseen. Tukihenkilöt kaipasivat toiminnalle myös lisää näkyvyyttä, jotta vapaaehtoisia saataisiin lisää toiminnan pariin. Keskeiseksi kehittämiskohteeksi Kantola ja Suonpää nimesivät ryhmätapaamisten sisällön ja määrän. (Kantola & Suonpää 2013, 36, 37, 38.)

5 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää tukihenkilöiden kokemuksia tukihenkilötoiminnasta. Tarkoitus on saada tukihenkilöiltä monipuolista tietoa heidän ennakkoodotuksistaan ja toiveistaan tukihenkilötoimintaa kohtaan sekä siitä mitä toiminta on heidän elämäänsä tuonut. Tietoa kerätään, jotta tukihenkilötoimintaa pystyttäisiin edelleen kehittämään.

Tutkimuskysymyksiä ovat:

- 1 Millaisia odotuksia/ennakkokäsityksiä tukihenkilöillä oli etukäteen tukihenkilötoiminnasta?
- 2 Mitä tukihenkilöt ovat tukihenkilötoiminnalta saaneet? millaisena he ovat kokeneet tukihenkilötoiminnan?
- 3 Mitä he odottavat tukihenkilösuhteelta tulevaisuudessa?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on tutkittavan ilmiön kuvaaminen, ymmärtäminen ja tulkinnan antaminen, ollaan kiinnostuneita siitä, kuinka reaali maailma koetaan ja nähdään. (Kananen 2014, 18–19.) Valitsin laadullisen tutkimuksen opinnäytetyöni menetelmäksi, koska kerään tietoa tutkimukseeni ihmisiltä, tutkimukseni lähtökohtana on kerätä tietoa monipuolisesti ja yksityiskohtaisesti aineistoa tarkastellen ja suunnitelmani tulee muuttumaan ja täydentymään olosuhteiden mukaisesti. Kaikki tämä, kuten myös kohdejoukon tarkoituksen mukainen valinta, tapauksien käsittely ainutlaatuisina sekä laadullisten metodien käyttö ovat laadulliselle tutkimukselle tyypillistä (Hirsjärvi ym. 2013, 164).

6.1 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyössäni haluan selvittää ihmisten ajatuksia, tunteja ja kokemuksia tukihenkilötoimintaan liittyen. Näiden asioiden selvittämiseksi parhaat tutkimusmenetelmät ovat haastattelu, kyselylomake ja asenneskaalat (Hirsjärvi ym. 2013, 185). Näistä tutkimusmenetelmäkseni valikoitui haastattelu. Haastattelu kannattaa valita metodiksi mm. silloin, kun vastausten suuntia on vaikea arvioida etukäteen, halutaan syventää tai selventää saatua tietoa lisäkysymysten avulla tai tiedetään jo etukäteen, että vastauksia voitulla hyvinkin monitahoisesti. Haastatteluun liittyy myös haasteita, kuten, jos haastateltava kokee tilanteen uhkaavaksi tai pelottavaksi. Haasteena on myös se, että haastateltava saattaa puhua haastattelutilanteessa eri tavalla kuin jossain muussa tilanteessa. Haastattelun teko vaatiikin hyvää suunnittelua ja valmistautumista. (Hirsjärvi ym. 2013, 205–207.)

Haastattelun idea on hyvin yksinkertainen. Kun halutaan tietää jotain ihmisestä, helppointa ja järkevintä on kysyä sitä suoraan häneltä itseltään. Yksinkertaisesti sanottuna haastattelu on tilanne, jossa haastattelija esittää kysymyksiä haastateltavalle. Tilanne on vuorovaikutuksellinen, koska molemmat osapuolet vaikuttavat toisiinsa. Normaalit sosiaaliset, fyysiset ja kommunikaatioon liittyvät seikat vaikuttavat haastattelutilanteeseen. (Eskola & Suojärvi 1998, 86.)

Haastattelu on mahdollista toteuttaa lomakehaastatteluna, teemahaastatteluna tai avoimena haastatteluna (Hirsjärvi ym. 2013, 208–209). Oman tutkimusaineistoni keräsin teemahaastattelun avulla, koska se on vapaampi kuin lomakehaastattelu, mutta kuitenkin suunnitellumpi kuin avoin haastattelu. Teemahaastatteluun valitaan etukäteen keskeiset teemat, joiden pohjalta haastattelu tehdään. Ihan mitä tahansa ei voida kysyä, vaan pyritään saamaan vastauksia tutkimusongelmaan liittyen. Valitut teemat perustuvatkin tutkimuksen viitekehukseen. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 75.)

Haastattelun teemat suunnittelin tutkimuskysymysten ympärille. Kirjoitin itselleni teemat ja niihin liittyen tukikysymyksiä avuksi haastatteluihin. (Liite 1.) Haastattelutilanteissa en noudattanut tukikysymyksiäni orjallisesti vaan haastattelun suunta määräytyi pitkälti haastateltavan vastausten perusteella. Haastattelut muotoutuivatkin keskenään hyvin erilaisiksi, vaikka kaikissa käsiteltiin samoja teemoja.

6.2 Kohderyhmä ja aineiston keruu

Opinnäytetyöni kohderyhmänä ovat Nuorten Palvelu ry:n vapaaehtoiset tukihenkilöt Kuopiossa ja Iisalmessa. Alkuperäinen tarkoitukseni oli saada tukihenkilöiden lisäksi myös tukinuoria mukaan tutkimukseeni. Maaliskuussa 2015 osallistuin Nuorten Palvelun tukihenkilöille ja tukinuorille tarkoitettuun virkistysiltaan Puijon mäkihyppykilpailuissa. Tilaisuudessa tapasin tukihenkilöitä sekä –nuoria ja kyselin alustavasti heidän mielenkiintoaan osallistua haastatteluihin opinnäytetyötäni varten. Muutama henkilö vaikuttikin jo tuolloin olevan kiinnostunut. Ajattelin, että saan tukihenkilöitä ja –nuoria paremmin mukaan haastatteluihin, kun käyn esittäytymässä heille.

Myöhemmin keväällä 2015 lähetin Nuorten Palvelu ry:n järjestöagentti Riitta Rönkön kautta sähköpostia kaikille Nuorten Palvelun listoilla oleville tukihenkilöille ja tukinuorille. Toiveeni oli tuolloin saada vähintään viisi nuorta ja viisi tukihenkilöä haastateltavaksi. Sain kolme yhteydenottoa tukihenkilöiltä jo tuolloin, joista yksi kertoi myös tukinuorensa olevan kiinnostunut osallistumaan haastatteluun. Muistutussähköpostin jälkeen sain vielä kaksi tukihenkilöä mukaan lisää. Yhteensä minulla oli siis viisi tukihenkilöä ja yksi tukinööri haastateltavaksi. Koska en saanut myöhemminkään enempää tukinuoria osallistumaan haastatteluihin, päätin keskittyä ainoastaan tukihenkilöihin ja jätinkin yhden tukinuoren haastattelun aineistostani pois.

Sovin tukihenkilöiden kanssa sähköpostin välityksellä haastatteluajat ja paikat. Haastattelut toteutettiin Kuopiossa ja Iisalmessa. Kaikki haastatteluihin osallistuneet tukihenkilöt olivat naisia. Tämä ei sinänsä ole yllättävää, koska suurin osa Nuorten Palvelun tukihenkilötoiminnassa mukana olevista tukihenkilöistä on naisia. Haastateltavista neljä viidestä oli opiskelijoita ja yksi oli työelämässä. Lähes kaikki opiskelivat sosiaali- ja terveysalaa ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa. Haastattelut toteutettiin kahviloissa Kuopiossa ja Iisalmessa, ja ne kestivät noin puolesta tunnista aina 45 minuuttiin. Sovin tukihenkilöiden kanssa haastattelut rauhallisiksi olettamiimme kahviloihin. Kahviloissa oli jonkin verran muita asiakkaita ja hälyä, mutta mielestäni haastattelutilanteet eivät tästä häiriintyneet. Pyrin toteuttamaan vain yhden haastattelun yhden päivän aikana, mutta kaksi viimeistä haastattelua sattuivat samalle päivälle. Tallensin haastattelut nauhoittamalla ne. Teemahaastattelulle tyypillisesti haastattelujen aihepiirit ja painotukset hieman vaihtelivat, mutta jokaisessa haastattelussa käytiin samoja teemoja läpi.

6.3 Aineiston analysointi

Koska käytin haastattelumenetelmänä teemahaastattelua, valitsin analyysimenetelmäksi teemoittelun. Teemoittelussa aineistosta nostetaan esiin tutkimusongelmaa valaisevia teemoja. Näin toimimalla voidaan vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä aineistossa. Tekstistä on yritettävä löytää tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet ja sitten eroteltava ne. Pelkästään teemoittain järjestetyt sitaattikokoelmat eivät vielä osoita kovin pitkälle menevää analyysia ja johtopäätöksiä. Onnistuneessa teemoittelussa teoria ja kokemus kulkevat vuorovaikutuksessa, eli tutkimustekstissä ne lomittuvat toisiinsa. (Eskola & Suoranta 1999, 175–176.)

Ennen kuin tutkimusaineistoa päästään analysoimaan, ovat aineiston tiedot tarkistettava, täydennettävä ja järjestettävä. Analysointia auttaa myös haastattelunauhojen litterointi esim. teemojen mukaan. (Hirsjärvi ym. 2013, 222.) Litteroituani haastattelunauhoitteet, sain yhteensä 35 liuskaa tekstiä. Tästä tekstistä aloin nostamaan esiin teemoja, jotka toistuivat. Näitä teemoja löytyi runsaasti, joten jaoin ne alateemoiksi neljän eri yläteeman alle. Yläteemat muodostuivat pitkälti tutkimuskysymysteni mukaisiksi. (Liite 2.)

Teemoittelua pidetään hyvänä aineiston analysointitapana kun ratkaistaan jotain käytännöllistä ongelmaa (Eskola & Suoranta 1999, 179). Mielestäni oma tutkimusongelmani, tukihenkilöiden kokemusten selvittäminen, on siinä määrin käytännön läheinen, että teemoittelu soveltuu aineistoni analysointiin. Kappaleessa tutkimustulosten tarkastelua ja johtopäätöksiä, pyrin yhdistämään teoriaa opinnäytetyöni tuloksiin.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä kappaleessa esittelen tutkimustuloksiani. Olen numeroinut tukihenkilöt haastattelujärjestyksessä ja käytän kirjainta T tarkoittamaan tukihenkilöä. Käytänkin merkkejä T1, T2, T3, T4 ja T5 sitaattien perässä sen mukaan kenen haastattelusta kyseinen sitaatti on. Muutaman sitaatin sisältöä olen muokannut hieman, turvatakseni tukihenkilön anonyymiteetin.

7.1 Tukihenkilöiden ennakoajatukset ja motiivit lähteä tukihenkilötyöhön

Neljä viidestä haastattelemastani tukihenkilöstä oli kuullut Nuorten Palvelu ry:n tukihenkilötoiminnasta opiskelu- tai työpaikaltaan, yksi taas kotiin tulleesta ilmaisjakelulehden mainoksesta. Kenellekään heistä Nuorten Palvelu ry ei ollut järjestönä entuudestaan tuttu. Kaikki tukihenkilöt olivat käyneet Nuorten Palvelu ry:n järjestämän tukihenkilökoulutuksen. Koulutukseen he olivat pääosin tyytyväisiä. Yksi haastateltu totesi, että toiminnallisuutta olisi saanut olla koulutuksessa vieläkin enemmän. Kaksi tukihenkilöistä kertoi olleensa koulutuksen käytyään varautunut haasteellisempaankin nuoreen, kuin mitä tukinuori lopulta oli. Yhdessä mietimme, että koulutuksessa varmaan käydään tarkoituksella läpi haasteellisia asioita, jotta tukihenkilöt osaisivat varautua ja valmistautua niihinkin.

Tukihenkilöt nimesivät motiiveikseen lähteä mukaan tukihenkilökoulutukseen halun auttaa sekä saada tekemistä vapaa-ajalle, eväitä työelämään, näkökulmaa nykyisiin opintoihin tai kokemusta tulevaisuuden työtä ajatellen. Myös omista vaikeista nuoruusajoista ammennettiin halua auttaa tämän päivän nuoria. Yleisin vastaus motiiveista oli halu auttaa ja olla hyödyksi. Lähes kaikki tukihenkilöt kertoivat useamman eri syyn lähtöönsä koulutukseen ja toimintaan mukaan. Kolme haastatelluista oli tehnyt jotain vapaaehtoistyötä aiemminkin, kahdella ei ollut aiempaa kokemusta vapaaehtoistyöstä.

saa sosiaalialalle niin kun lisäperspektiiviä... ja saa myös merkintöjä kouluunkin ja tietysti se, että mukava on saada vähän vaihtelua ja tämmöstä vapaaehtoispuolen työtäkin ja sit saa uusia kavereita. (T1.)

ehkä minä sitten voin tarjota jollekin avun, että tavallaan ymmärrän, että nuori voi tarvita apua (T4).

7.2 Tukihenkilöiden kokemukset tukihenkilötoiminnasta

Selvitin tukihenkilöiden kokemuksia tukihenkilötoiminnasta kysymällä niin tukisuhteen tavoitteista, tapaamistiheydestä, tekemisestä, yhteydenpidosta nuoren kanssa kuin tukisuhteen haasteista ja siitä, mitä toiminta on tukihenkilöille itselleen antanut. Haastattelussa sivuttiin myös tukihenkilöiden rooleja ja tukihenkilötoiminnan leimaavuutta.

7.2.1 Tavoitteet ja tekeminen tukihenkilösuhteessa

Tukihenkilösuhteen alussa tukihenkilötoiminnan ohjaaja miettii yhdessä tukinuoren ja tukihenkilön kanssa tavoitteet tukihenkilötoiminnalle. Tavoitteet ovat yleensä pieniä, arkeen liittyviä asioita. Haastatteluun osallistuneet tukihenkilöt nimesivät tukisuhteidensa tavoitteiksi nuoren koulunkäynnin tukemisen, nuoren aktiivisuuden harrastuksiin, pois ”neljän seinän” sisältä pääsemisen sekä nuoren kotoutumisen uudelle paikkakunnalle. Tavoitteeksi mainittiin myös nuoren mahdollisuus saada tukihenkilötoiminnan kautta jokin kodin ja perheen ulkopuolinen, aivan oma juttu.

että hänellä ois ihan täysin oma juttu, mitä hän tekkee... että sitä kautta saisi sitten virtaa opiskeluihin ja siihen kotielämään ja omiin vaikeuksiin, että tavallaan pääsis tuulettumaan siitä. (T4.)

Samalla kun toiminnalle asetetaan tavoitteet, sovitaan myös tukihenkilön ja nuoren tapaamistiheydestä. Tapaamistiheyteen vaikuttavat nuoren ja tukihenkilön toiveet ja aikataulut. Kaikki haastatellut kertoivat tavanneensa tukinuortaan yleensä kerran viikossa tai kerran kahdessa viikossa. Loma-aikoina tapaamisissa saattoi olla pitempiäkin taukoja. Kolme tukihenkilöä kertoi pitäneensä tukinuoreen yhteyttä tekstiviesteillä myös tapaamisten välillä, muutenkin kuin tapaamisien sopimiseen liittyen. Yhteydenpito koettiin molemminpuoliseksi, viestejä lähettivät niin tukihenkilöt kuin nuoretkin. Tukihenkilöt pitivät nuorten yhteydenottoja hyvänä asiana, kukaan heistä ei ollut kokenut viestittelyä tungettelevana tai häiritsevänä.

se yhteydenpito tukitapaamisten välillä, esimerkiks vaiheltiin jotain reseptejä, kun molemmat tykkäs ruuanlaitosta. Et se ei ollu pelkästään yksi-

suuntaista, vaan niinku myös hänen puolelta kanssa, ni se tuntu kivalta. (T3.)

Tämä nuori oli semmonen, että ihan pitkiä rimpsuja se kirjoitti (tekstiviestejä) ”olin siellä ja täällä, tapahtu sitä ja tätä” et se purkautu mulle tosi hyvin, sitten niinku juteltiin ja viestien välityksellä oli oikeestaan paras, et harvoin hän soitti. (T4.)

Olenneisimmat osat tukihenkilösuhdetta ovat tukinuoren tapaaminen ja yhteinen tekeminen hänen kanssaan. Tukihenkilöiden mukaan se, mitä tavatessa tehtiin, riippui tukinuoren iästä. Aikuisen nuoren kanssa yleisintä oli kahvittelu ja kaupungilla kiertely, myös elokuvissa ja keilaamassa oli käyty. Alaikäisten nuorten kanssa erilaiset liikunta-aktiviteetit ja leipominen sekä askartelu korostuivat. Erilaisista asioista keskustelu nousi kaikissa haastatteluissa esiin. Osassa tukisuhteissa tekeminen oli ollut hyvinkin monipuolista, kun taas toisille yhteiset keskustelut olivat tärkein osa tukisuhdetta.

No myö ollaan käyty esimerkiksi syömässä, elokuvissa, kahvilla... Sitten hän on käynyt minun kotona, virpomavitsoja ollaan askarreltu... Sitten ollaan käyty harrastukseen liittyvillä tunneilla. (T4.)

No just käytiin kahvilla, sitten kierreltiin kaupungilla, varsinkin kesäaikaan oli kiva kierrellä kaupungilla ja hänellä oli semmonen harrastus mihin käytiin ettimässä noita tarvikkeita mitä hän käytti. Elokuvissa käytiin ja sit muistan, et oli joku tämmönen lääkärikäynti, johon kysy mut sit mukaan. (T3.)

7.2.2 Tukihenkilön rooli

Neljässä haastattelussa puheeksi tuli tukihenkilön rooli tukisuhteessa. Näiden neljän tukihenkilön ajatukset rooleista olivat melko samansuuntaisia. Kaksi haastatelluista koki oman roolinsa olevan isosiskomainen, toinen mainitsi lisäksi myös ystävän roolin. Kaksi koki roolinsa kaverillisena. Näistä toinen mainitsi nykyisessä tukisuhteessa roolikseen olla turvallinen perheen ulkopuolinen aikuinen. Yksi tukihenkilöistä kertoi kokevansa roolinsa nykyisessä tukisuhteessa hyvin erilaiseksi, kuin mitä se oli ollut edellisessä suhteessa. Syynä tähän hän mainitsi tukinuorten iät. Myös muiden tukihenkilöiden kohdalla koetut roolit vaikuttivat olevan yhteydessä tukinuorten ikään. Alaikäisen nuoren kanssa tukihenkilö koki olevansa useimmin isosisko, kun taas vanhempien nuorten

kanssa rooli koettiin kaverillisemmaksi. Tukihenkilöt pohtivat ystävä- ja kaveriroolin takana olevan kuitenkin myös ajatuksen tavoitteellisesta tukihenkilötyöstä.

kyllä se on ystävyyttä hyvin niinku suurimmaks osaks... on kumminkin (taustalla) semmonen, et tavallaan huolehin ja katon hänen perrään ja vähän niinku otan sitä vastuuta. (T4.)

mut kyl se (tukisuhde) tosi nopeesti muuttuu mun mielestä semmoseks kaverilliseksi... semmonen ajatus siellä taustalla on tietysti koko ajan ja se varmaan kuuluukin olla siellä. (T5.)

Vaikka tukihenkilöt nimesivät rooleikseen vain ystävän, kaverin ja isosiskon roolit, löytyi heidän vastauksistaan myös myötäeläjän, huolen pitäjän ja opastajan rooleihin sopivia kuvauksia. Tukihenkilöt kertoivat antaneensa nuorille neuvoja ja opastusta, katso-neensa heidän perään ja kuunnelleensa huolia ja murheita.

pystyin sit vähän viisaamman neuvoja antamaan, tai en nyt tiiä oonko viisaampi, mut ehkä kokeneempi jossain asioissa (T5).

huolehin ja katon hänen perrään ja vähän niinku otan sitä vastuuta (T4).

7.2.3 Tukisuhteen merkitys

Kaikissa haastatteluissa keskustelimme siitä, mitä tukisuhteet ovat merkinneet tukihenkilöille itselleen ja mitä he ovat kokeneet suhteista saaneensa. Useimmissa haastatteluissa nousi tavalla tai toisella esiin kokemus avuksi ja hyödyksi olemisesta. Tukihenkilöt mainitsivat myös saavansa uudenlaista näkemystä, uusia kokemuksia, mukavaa tekemistä sekä onnistumisen kokemuksia tukihenkilötoiminnasta. Merkityksellistä oli myös mahdollisuus saada merkintöjä opintoihin tukihenkilötoiminnasta. Vastauksissa nousi esiin siis samoja asioita kuin toimintaan mukaan lähtemisen motiiveissakin.

Varsinkin koulun takia on merkitys, et saan niitä projektipisteitä ja muutenkin... et tavallaan voi oppia olemaan avuks jollekkin tai voi olla se henkilö, tukihenkilö. (T5.)

On tullut tehtyä semmosia asioita mitä en nyt välttämättä tekis, uusia kokemuksia ja nimenommaan sen nuoren maailmaan tavallaan pääsee... tuo semmosta erilaista nuoren näkemystä omaan elämään. (T4.)

Osassa haastatteluista pohdimme myös sitä, mitä tukinuoret ovat toiminnasta kenties saaneet. Tukihenkilöt eivät olleet keskustelleet nuorten kanssa aiheesta ja olivat epävarmoja asian suhteen. Muutama totesikin, että olisi mukava kuulla nuoren oma mielipide asiasta. Tukihenkilöt arvelivat, että nuoret olisivat olleet tyytyväisiä toimintaan ja hyötäneetkin siitä. Osa nuorista oli kokeillut jotain harrastusta tukihenkilön avulla ja osaa tukihenkilöt kokivat auttaneensa lähtemään pois neljän seinän sisältä. Yksi tukihenkilö kertoi aiemman tukihenkilösuhteensa loppuneen, kun sille asetetut tavoitteet olivat täyttyneet ja tuen tarve oli poistunut. Lopetuksen jälkeen tukihenkilösuhde oli jatkunut tavallisena kaverisuhteena. Tämä nuori oli mitä ilmeisimmin hyötynyt tukihenkilösuhdesta.

7.2.4 Tukisuhteen haasteet

Kaikilla haastatteluun osallistuneilla tukihenkilöillä oli pääsääntöisesti positiivisia kokemuksia tukihenkilötyöstä. Kolmella heistä oli takanaan kokemus myös epäonnistuneesta tukisuhteesta, jossa suhde oli loppunut heti pian alettuaan. Näissä tapauksissa nuori ei ollut valmis sitoutumaan tukihenkilösuhteeseen vaan oli ikään kuin kadonnut, nuoreen ei saanut yhteyttä. Onnistuneiden tukisuhteiden haasteiksi mainittiin rajojen veto, jonkin asian kieltäminen nuorelta sekä toisinaan myös tekemisen keksiminen.

Et se rajojen asettaminen on ollu minulle haasteellista, että esimerkiks nuori on silleen, että hän voi tulla käymään ja voiko hän jäähä yöks ja niinku tuntuu, et kohta se mennee siihen, että hän assuu minun luona... Et minun piti vetää raja, että minä en yöks ota... se minua jännitti sanoa suoraan, et mitä jos se satuttaa ihtensä tai suuttuu siitä, mut ei siitä sit tullu mitään sellasta. (T4.)

Sivusimme haastatteluissa myös tukihenkilötoiminnan leimaavuutta nuoren kannalta. Osa tukihenkilöistä kertoi, ettei ollut huomannut nuoren kokevan toimintaa millään tapaa leimaavaksi. Kaksi tukihenkilöä kertoi sopineensa nuoren kanssa, että tuttuihin törmätessä, tukihenkilö on esim. nuoren perheystävä tai sukulainen. Yksi tukihenkilö kertoi, että nuori oli itse ollut aktiivinen saadakseen tukihenkilön, eikä täten kokenut toiminnassa mitään leimaavaa tai negatiivista. Pohdimme tukihenkilöiden kanssa myös tukihenkilö-nimityksen mahdollista negatiivista leimaa. Kokeeko nuori olevansa heikko tai huono, jos hänelle ehdotetaan tukihenkilöä? Hälventääkö nimen vaihto zemppariksi leimaavuutta? Tämäkin on asia, jota pitäisi kysyä nuorilta itseltään.

7.3 Taustaorganisaation tuki

Kaikki tukihenkilöt olivat tyytyväisiä yhteistyöhön Nuorten Palvelu ry:n kanssa. Yhteydenotto järjestöön koettiin helpoksi ja Nuorten Palvelun tiedottamista esim. virkistystoimintaan ja henkilökunnan lomiin liittyen kiiteltiin. Yksi tukihenkilö mainitsi, että vaikka yhteistyö Nuorten Palvelun kanssa toimiikin, on työntekijöiden kiire aistittavissa. Kaikki tukihenkilöt olivat tietoisia, mihin ongelmatilanteissa voisi soittaa. Vaikka kokemusta ongelmatilanteista heillä ei ollutkaan, toi tieto taustatuesta turvaa toiminnalle. Vastauksista kävi ilmi, että järjestön työntekijöistä tykättiin ja heitä pidettiin helposti lähestyttävänä.

Kyl toimii (yhteistyö), mut et kylhän siin on kaikel tasol niinku aistittavissa se, et kiirehän se on sielläkin. ...paljon niil on varmasti tekemistä, mut et sillon ku jotain yhteydenpitoo ja tämmöstä on, sillon tuki on ihan riittävä, ei mun mielestä enempää tarvii. (T2.)

Ja sit mä oon tykänny Nuorten Palvelussa just siitä, et koko ajan on ollu semmonen olo, et he ovat helposti lähestyttäviä, aina saa soittaa. (T3.)

Ja sit tosi hyvin he tiedottaa, jos on vaikka lomalla ja mitä tehdä, jos tulee ongelma ja minne soittaa. Se toimii tosi hyvin se kokonaisuuden hallinta ja semmonen tukeminen, näiden tukihenkilöiden tukeminen. (T4.)

Kaikki haastatellut olivat osallistuneet ainakin jossain määrin Nuorten Palvelu ry:n järjestämään tukihenkilöiden virkistystoimintaan ja lisäkoulutukseen. Tukihenkilöt kokivat toiminnan tärkeäksi ja mielekkääksi, joskin aina aika ei osallistumiseen riittänytkään. Iisalmessa asuvat tukihenkilöt toivat esille, että monet yhteisistä tapahtumista järjestettiin heistä pitkän matkan päässä Kuopiossa. Tapaamiset muiden tukihenkilöiden kanssa ja heiltä saatu vertaistuki koettiin myös tärkeäksi. Muille tukihenkilöille pystyi kertomaan omista kokemuksista ja kuulemaan vastaavasti heidän kokemuksistaan. Yksi haastatteluun osallistunut tukihenkilö toivoi lisäkoulutusta päihteisiin liittyen. Toinen taas kertoi virkistystoiminnan kehittämiseksi tehdystä opinnäytetyöstä, jota varten tukihenkilöiltä oli kyselty ideoita.

Kyl mun mielestä on ehdottomasti tarpeellisia. Semmosia, et näkee niitä muita (tukihenkilöitä) ja saa vinkkejä mitä vois tehdä. (T1.)

Vähemmän oon osallistunu virkistystoimintaan kun mitä oisin halunnu, mun mielestä he järjestää kyllä tosi hyvästi, et on ollu kaikenlaisia pikku-

jouluja ja nyt tänä kesänäki se viiniviristeily, joihin en vaan oo päässy osallistumaan. (T3.)

Aika sopivasti niitä on ollu (virkistys- ja koulutuspäiviä) ja sitten oon sillä lailla karsinu, että mikä ihteeni kiinnostaa, ni sinne oon menny. (T4.)

7.4 Tukihenkilöiden ajatukset tulevaisuudesta

Haastatteluhetkellä kolmen tukihenkilön senhetkinen tukisuhde oli juuri päättymässä, yhdellä oli päättynyt jo aiemmin ja yhden tukisuhde jatkui edelleen. Tukihenkilöt, joiden tukisuhde oli joko päättynyt tai päättymässä, eivät halunneet haastatteluhetkellä uutta tuettavaa, mutta halusivat pysyä edelleen tukihenkilötoiminnassa mukana. He painottivat, että lähteäkseen uuden nuoren kanssa toimimaan, heidän elämäntilanteensa tulee olla sellainen, että aika ja voimavarat riittävät tukihenkilönä toimimiseen.

se ajankäyttö, et jos vaan on aikaa, ni sit kyllä ehtomasti oon valmis, että ihan harmittaakin, et en tänä keväänä pystynyt aloittaa (uutta tukihenkilösuhdetta). (T3.)

Kesän teen omia töitä ja ehkä sit myöhemmin (uusi tuettava), katotaan, tää on kuitenkin antoisaa hommaa, et mikä ettei (T1).

Aion kumminkin olla yhteyksissä (Nuorten Palveluun) ja käyä sit ihan näissä virkistystapaamisissa tapaamassa näitä ihmisiä. (T4.)

Kaikissa haastatteluissa sivusimme myös tukihenkilökoulutuksen markkinointia ja pohdimme mm. kuinka miehiä voisi saada lisää mukaan toimintaan. Monet haastateltavat totesivat, että suoraa markkinointia voisi suunnata enemmän myös muille kuin sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille. Yksi tukihenkilöistä kertoi tuttavansa pohtineen tukihenkilötoimintaa, mutta arvelleen, ettei hänestä ehkä olisi siihen juuri erilaisesta taustakoulutuksesta johtuen.

8 POHDINTA

8.1 Pohdintaa ja johtopäätöksiä tuloksista

Tavoitteeni oli kerätä monipuolista tietoa tukihenkilöiden ennakko-odotuksista ja toiveista tukihenkilötoimintaa kohtaan sekä siitä mitä toiminta on heille antanut. Mielestäni sain monipuolisesti vastauksia tutkimuskysymyksiini tukihenkilöiden ennakkoajatuksesta ja motiiveista sekä käytännön kokemuksista tukihenkilötyössä. Sen sijaan odotukset tulevaisuudelle tukihenkilötyössä jäivät haastatteluissa vähemmälle huomiolle. Syytä tähän pitäisin sitä, että ainoastaan yhden haastatteleman tukihenkilön tukisuhde oli jatkumassa pidempään. Toisaalta kaikki tukihenkilöt kertoivat toiveistaan jatkaa tukihenkilötoiminnassa mukana jollain tapaa. Myös kysymykseen siitä, mitä tukihenkilösuhde on antanut tukihenkilöille, sain vain vähän suoria vastauksia. Tämä oli ehkä vaikeasti ymmärrettävä kysymys. Haastatteluja läpi käydessäni havaitsin, että vastauksia tukihenkilösuhteen annista, löytyi muiden kysymysten ja puheenaiheiden kautta enemmänkin.

Tukihenkilöiden motiivit tukihenkilötoiminnan aloitukseen olivat keskenään samansuuntaisia. Kaikissa haastatteluissa nousi esiin auttamisen halu. Lähes kaikki tukihenkilöt nimesivät myös jonkun itseään hyödyttävän motiivin. Toimintaan ajoivat siis toisaalta halu auttaa ja tehdä hyvää, toisaalta myös henkilökohtainen hyöty, kuten kokemus työelämää varten tai opintoihin liittyen. Myös omat nuoruuden kokemukset vaikuttivat haluun kohdata ja auttaa nuoria. Anne Birgitta Yeungin mukaan tärkein syy vapaaehtoistoimintaan osallistumiseen Suomessa on juuri halu auttaa muita (Yeung 2002). Yeungin kehittämän vapaaehtoistyön timantti-mallin mukaan vapaaehtoistyön motiivit voidaan jakaa neljään ulottuvuuteen. Nämä ulottuvuudet ovat saaminen-antaminen, jatkuvuus-uuden etsintä, etäisyys-läheisyys sekä toiminta-pohdinta. Timanttimallin motivaatiotuloksissa korostuvat sosiaalisten kontaktien ja auttamishalun rooli sekä epävirallisen oppimisen ja tuoreiden näkökulmien saamisen merkitys vapaaehtoistoiminnasta innostumiseen ja siihen sitoutumiseen. (Yeung 2005, 121, 122.) Nämä tulokset ovat samansuuntaisia kuin omani.

Kaikilla haastatelluilla oli takanaan onnistunut tukihenkilösuhde, osalla oli tämän lisäksi kokemus myös tukisuhteesta, joka ei onnistunut. Jo tukihenkilökoulutuksessa puhutaan mahdollisuudesta, että kaikki ei menekään ”nappiin”, nuori ei ehkä olekaan valmis sitoutumaan toimintaan tai henkilökemiat eivät vain kohtaa. Sekä nuorella että tukihenkilöllä on mahdollisuus tuoda ilmi, jos tuntuu siltä, että tukisuhde ei syystä tai toisesta toimi. Tuolloin nuorelle voidaan etsiä uusi tukihenkilö ja tukihenkilölle uusi nuori. Haastatteluissa ei noussut esiin juurikaan tukisuhteiden ongelmia ja jäinkin miettimään eivätkö haastavan tukisuhteen kokeneet halunneet osallistua opinnäytetyötutkimukseen? Onko omista kokemuksista helpompi puhua, kun ne ovat positiivisia? Vai osataanko tukihenkilöt ja –nuoret valita niin hyvin, että suuremmilta ongelmilta tukisuhteissa vältytään? Yhteistyö Nuorten Palvelun kanssa sai paljon kiitosta ja ehkä juuri hyvä yhteistyö ja helposti lähestyttävä taustaorganisaatio ehkäisee ongelmien syntymistä.

Tukisuhteen tavoitteet voivat liittyä esim. arjen taitoihin, ihmissuhdeosaamiseen tai rajojen asettamiseen. Käytännössä tukihenkilö voi kuunnella lapsen/nuoren huolia, kannustaa harrastuksissa ja koulunkäynnissä, viedä elokuvaan tai vaikka jääkiekko-otteluun. (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2015a.) Tukihenkilöiden kertomuksissa nousi yleisimmin esiin juuri koulun käyntiin ja mukavaan yhdessä tapahtuvaan tekemiseen liittyvät tavoitteet. Pienet asiat, joilla voi olla suurikin merkitys tuettavan elämässä. Tekeminen tukisuhteissa riippui tavoitteiden lisäksi tukinuoren iästä, sekä nuoren ja tukihenkilön mielenkiinnon kohteista. Vanhempien tukinuorten kanssa yleisintä tekemistä oli kahvittelu ja keskustelu, nuorempien kanssa taas askarteluun ja harrastuksiin liittyvä toiminta. Täten läsnäolo ja kuuntelemisen sekä kohtaamisen taito näyttävät korostuvan tärkeänä osana tukihenkilötyötä. Tämä tukee sitä ajatusta, että vapaaehtoiseksi tukihenkilöksi sopii lähes kuka tahansa turvallinen aikuinen, jolla on aikaa nuorelle.

Tukihenkilöllä on moninaisia rooleja: hän voi olla elämän opettaja, ihmissuhdeosaaja, arjen opastaja tai rajojen asettaja. Lapsen tarpeista riippuen tukihenkilö esim. kuuntelee huolet ja murheet, kannustaa harrastuksiin, tukee koulunkäyntiä, on leffaseurana, toimii ”isosiskona” tai ”isoveljenä”, vie luontoretelle tai jääkiekko-otteluun yms.” (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2015a.) Tanja Koskikallio tutki omassa opinnäytetyössään tukihenkilöiden rooleja ja hän löysi niistä yhdenmukaisuutta Vanhemmuuden roolikartan roolien kanssa, esim. ihmissuhdeosaaja ja elämän opettaja. Koskikallion mukaan tukihenkilöt pitivät yhtenä tärkeänä roolinaan olla tuettavalleen luotettava ja turvallinen

aikuinen. (Koskikallio 2009, 26.) Haastattelemani tukihenkilöt kokivat oman roolinsa useimmin kaverilliseksi tai isosiskomaiseksi. Nuorempien nuorten kanssa toimivat tukihenkilöt mainitsivat myös turvallisen aikuisen roolin. Näiden lisäksi vastauksista löytyi myötäeläjän, huolen pitäjän ja opastajan rooleihin sopivia kuvauksia. Roolit olivat siis hyvin samansuuntaisia kuin Terveyden- ja hyvinvointilaitoksen määrittämät ja Koskikallion löytämät.

Kaikki haastatteluun osallistuneet tukihenkilöt kokivat saaneensa myös itse tukihenkilötyöstä. He kertoivatkin, ettei toiminta tunnu työltä vaan on enemmänkin harrastus. Avuksi ja hyödyksi olemisen kokemus nousi kaikkien vastauksissa tärkeimmäksi tukihenkilötyön merkitykseksi. Onnistuneissa tukisuhteissa haasteita ei juuri koettu olleen tai ne olivat itse ratkaistavissa. Mielestäni on huomion arvoista, että tukihenkilösuhteen merkityksistä puhuttaessa nousi esiin samoja asioita, kuin ennakkomotiiveista puhuttaessa. Eli vaikka tukihenkilöt kertoivat lähteneensä toimintaan mukaan avoimin mielin, on toiminta vastannut myös niitä odotuksia, mitkä ovat alun perin mukaan motivoineet. Susanna Laaksonen tutki omassa opinnäytetyössään tukihenkilöiden motivaatiota jatkaa tukihenkilötoiminnassa mukana. Hänen mukaansa onnistumisen tunne ja se, että tukihenkilö saa toiminnasta jotain myös itselleen pitää motivaatiota yllä. (Laaksonen 2011, 19.) Vahva motivaatio työskentelylle osoittaa sitoutumista ja se mielestäni näkyi kaikkien haastattelemieni tukihenkilöiden suhtautumisessa tukihenkilötoimintaan.

Tukihenkilöille on tärkeää järjestää riittävästi koulutusta, perehdytystä, ohjausta ja tukea. Myös vertaistuki eli tapaamiset muiden tukihenkilöiden kanssa voi auttaa jaksamisessa (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2015a). Kaikki viisi haastattelemaani tukihenkilöä olivat osallistuneet tukihenkilökoulutukseen ja ainakin jossain määrin tukihenkilöiden virkistystoimintaan. Niin koulutus kuin virkistystoiminta saivat kiitosta tukihenkilöiltä. Muiden tukihenkilöiden kanssa kuulumisten vaihto ja vinkkien jako koettiin mielekkääksi. Mielenpitoet yhteistyöstä Nuorten Palvelu ry:n kanssa olivat kaikilla tukihenkilöillä hyvin yhtenevät. Järjestön toimintaan oltiin tyytyväisiä ja yhteydenottaminen tukihenkilötoimintaa hoitavaan työntekijään koettiin helpoksi. Mielestäni nämä ovat tärkeitä huomioita ja Nuorten Palvelu ry:n kannattaakin ehdottomasti panostaa hyvään koulutukseen ja tukihenkilöiden tukeen tulevaisuudessakin.

Vain yhden tukihenkilön tukisuhde oli jatkumassa pidempään haastattelujen aikaan. Muutkaan tukihenkilöt eivät pitäneet mahdollisena ajatusta uudesta tukinuoresta, kunhan elämän tilanne sen vain sallii. Kaikki kertoivat olevansa kiinnostuneita jatkamaan jossain muodossa mukana tukihenkilötoiminnassa. Vastauksissa ilmeni se, että tukihenkilötoimintaan ja tukisuhteeseen haluttiin pystyä sitoutumaan kunnolla. Uutta suhdetta ei haluttu aloittaa, ellei oltu varmoja, että oma aika ja voimavarat riittävät toimintaan. Haastattelujen perusteella tukihenkilötyö on antoisaa ja kaikki tukihenkilöt halusivat pysyä edelleen Nuorten Palvelu ry:n ”listoilla”. Näistä innokkaista tukihenkilöistä Nuorten Palvelu ry:n kannattaakin mielestäni pitää kiinni. Aina ei tarvitse rekrytoida ja kouluttaa uusia henkilöitä, kun listoilta löytyy kokeneita tekijöitä, jotka voivat taas elämäntilanteensa salliessa hypätä mukaan toimintaan.

Tuloksissa ilmenee, että tukihenkilöt ovat olleet tyytyväisiä tukihenkilötoiminnan järjestämiseen ja itse toimintaan. He suosittelisivat tukihenkilönä toimimista kaikille aikuisille yli ammattirajojen, joilla vain ovat omat asiat kunnossa ja aikaa annettavaksi nuorelle. Tukihenkilöiden mielestä tukihenkilötoiminnan markkinointia voisi vielä vahvistaa ja tärkeää työtä tehdä tunnetuksi laajemmin. Tietoa voisivat levittää niin tukihenkilöt kuin toiminnasta hyötäneet nuoretkin.

Mielestäni tämän työn tuloksia voidaan käyttää hyödyksi tukihenkilötoiminnan kehittämisessä, uusien tukihenkilöiden rekrytoimisessa, koulutuksen suunnittelussa ja tukihenkilöiden tukemisessakin. Jatkotutkimusaiheena työstäni nousee tukinuorten äänen kuuleminen ja heidän kokemustensa selvittäminen tukihenkilötoimintaan liittyen. Tämä vaatisi huolellista suunnittelua siitä, miten nuoret parhaiten tavoitettaisiin kertomaan kokemuksistaan.

8.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen uskottavuus perustuu hyvän tieteellisen käytännön noudattamiseen. Tutkimuksen tekijällä on vastuu hyvän käytännön noudattamisesta, sekä tutkimuksen rehellisyydestä ja vilpittömyydestä. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 132–133.) Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu mm. tutkimustyön rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus, eettisesti kestävien menetelmien käyttö, muiden saavutusten huomioiminen sekä huolellinen

tutkimus, toteutus ja raportointi. Tutkimuksessa lähtökohtana tulee aina olla ihmisarvon kunnioittaminen. (Hirsjärvi ym. 2013, 23–25.) Tutkimuksen eettinen asenne näyttäytyy siinä, miten työn aihe valitaan, miten tietoa hankitaan, miten prosessista ja tuloksista puhutaan ja miten tuloksia sovelletaan. Eettisen pohdinnan tuleekin näkyä koko opin- näyteprosessin läpi. Eettisten valintojen teko sisältyy niin aiheen ja metodin valintaan, työskentelyyn, julkaisemiseen kuin soveltamiseenkin. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 11, 12.)

Jotta opinnäytetyöni olisi eettisesti kestävä, olen pyrkinyt työskentelyni edessä kir- jaamaan ylös kaiken mitä olen tehnyt ja miksi olen tehnyt. Muiden tutkimusta ja tekstiä käyttäessäni olen kiinnittänyt erityistä huomiota lähteiden ja viitteiden huolelliseen merkitsemiseen. Tutkimustulokseni olen kirjannut rehellisesti sellaisina, kuin ne ovat haastatteluissa esiintyneet. Kaikki haastattelemani tukihenkilöt ovat osallistuneet haas- tatteluihin vapaaehtoisesti ja olen kertonut heille mihin haastatteluja käytän. Tarkoituk- seni on esitellä tutkimustulokset joulukuussa 2015 tukihenkilöiden pikkujouluissa.

Opinnäytetyötä varten tekemäni haastattelut toteutin nimettöminä ja tuhosin nauhoitteet heti ne litteroituani. Haastateltavia etsiessäni minua auttoi Nuorten Palvelu ry:ssä tuki- henkilötoimintaa hoitava järjestöagentti Riitta Rönkkö. Haastatteluista kiinnostuneet tukihenkilöt vastasivat suoraan minulle, joten minä olen pysynyt ainoana, joka tietää ketkä ovat haastatteluihin osallistuneet. Kukaan muu ei myöskään päässyt kuuntele- maan nauhoitteita. Työssäni en kerro tarkkoja yksityiskohtia haastattelemistani tukihen- kilöistä enkä heidän tukinuoristaan. Näin toimimalla varmistan, että haastateltavien anonymiteetti säilyy.

Tutkimuksen luotettavuutta on pyrittävä arvioimaan, jotta mahdollisuus virheiden syn- tymiseen pysyisi mahdollisimman pienenä. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kannalta on tärkeää tehdä tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta sen kaikissa vai- heissa. Lukijalle on kerrottava tarkasti niin aineiston keruusta, haastatteluolosuhteista, luokittelun perusteista kuin tulosten tulkinnastakin. (Hirsjärvi ym. 2013, 231–232.) Tä- män mukaisesti olen pyrkinyt opinnäytetyössäni toimimaan.

Keräsin aineistoni suoraan kohderyhmältä, joten tieto on ensimmäisen käden tietoa ja näin ollen mahdollisimman luotettavaa. Opinnäytetyötäni varten haastattelemani joukko

oli melko pieni, viisi henkilöä, joten työni tuloksia ei voi yleistää koskemaan suurempaa joukkoa. Saamani tulokset olivat hyvin positiivisia ja pohdinkin syytä tähän. Onko Nuorten Palvelu ry onnistunut erityisen hyvin tukihenkilötoiminnassaan, vai sattuiko minun haastatteluuni vain henkilöitä, joiden kokemukset toiminnasta olivat positiivisia.

8.3 Pohdintaa opinnäytetyöprosessista

Opinnäytetyöprosessini käynnistyi helmikuussa 2015, kun otin yhteyttä Nuorten Palvelu ry:hyn. Olin aiemmin ollut työharjoittelussa kyseisessä järjestössä sekä osallistunut heidän järjestämään tukihenkilökoulutukseen. Järjestöagentti Riitta Rönkön ja järjestösihteeri Tiina Kiiskisen kanssa mietimme opinnäytetyöaihetta tukihenkilötoimintaan liittyen. Alkuperäinen ajatus oli haastatella opinnäytetyöhöni sekä Nuorten Palvelu ry:n vapaaehtoisia tukihenkilöitä että tukinuoria selvittääkseni heidän kokemuksiaan tukihenkilötoiminnasta. Tukinuorten tavoittaminen osoittautui luultua haastavammaksi ja lopulta päätinkin keskittyä työssäni ainoastaan tukihenkilöihin. Tämä sopi myös Nuorten Palvelu ry:n Riitta Rönkölle.

Tukinuoret olisivat tuoneet toisenlaista näkökulmaa opinnäytetyöhöni ja heidän jääminen työstäni pois jäikin hieman harmittamaan. Minua jäi mietityttämään, olisiko heidän mielipiteitään ja kokemuksiaan saanut kuuluville esim. anonyymien kyselylomakkeen kautta. Tuettavien nuorien olisi kenties helpompi osallistua mielipiteitä kysyvän lomakkeen täyttöön kuin kahdenkeskiseen haastatteluun vieraan ihmisen kanssa. Tukinuorten kokemusten kartoittaminen ja tukisuhteen vaikuttavuuden arviointi olisivat mielestäni hyviä tutkimusaiheita.

Myös tukihenkilöiden kohdalta otanta jäi aika pieneksi, kun vain viisi henkilöä lupautui haastateltavaksi. Haastattelujen ajankohta touko-kesäkuussa ei ehkä ollut kaikkein paras, moni opiskelija saattaa aloittaa kesätyönsä jo toukokuun puolella, eikä vapaita kenties haluta uhrata haastatteluun osallistumiselle. Kaikki haastatteluihin osallistuneet tukihenkilöt vaikuttivat olevan ilolla mukana ja haastatteluista jäikin positiivinen mieli. Olisin ehkä voinut osallistua ennen haastatteluja aktiivisemmin tukihenkilöiden virkistystoimintaan ja tutustua heihin paremmin. Näin toimimalla olisin kenties saanut enemmän haastateltavia mukaan. Jäin myös miettimään, olinko liian lähellä aihetta ja

Nuorten Palvelu ry:tä, koska toimin itsekin tukihenkilönä. Olisiko jollekin objektiivisemmalle taholle tuotu esiin enemmän toiminnan haasteita ja ongelmia?

Koska toimin myös itse tukihenkilönä, oli haastattelujen toteuttaminen ja tukihenkilötyöstä keskusteleminen mielestäni hyvin antoisaa. Minun oli tarkoitus testata teema-haastattelurunkoa ennen varsinaisten haastattelujen toteuttamista, mutta työkiireiden vuoksi en ennättänyt. Haastattelut sujuivat tästä huolimatta mielestäni hyvin. Näin jälkikäteen olen miettinyt, olisiko ryhmähaastattelun avulla haastattelusta saanut irti vielä enemmän. Toisten kokemukset olisivat voineet tuoda mieleen asioita, jotka nyt ehkä jäivät kertomatta. Myös siitä, mitä toiminta on tukihenkilön elämään tuonut, olisi voinut yhteiskeskustelussa nousta esiin uusia asioita.

Opinnäytetyön tekeminen on ollut mielenkiintoinen ja hyödyllinen prosessi. Sain tutustua tarkemmin tukihenkilötoimintaan ja tutkimuksen tekemiseen, haastatteluihin, aineiston analyysiin ym. Koen, että oma ammatillinen kasvuni on vahvistunut tämän matkan varrella ja voin varmasti hyödyntää oppimiani asioita vielä tulevaisuudessa. Opinnäytetyön tekeminen yksin oli ajoittain myös haastavaa. Työn etenemisestä, aikatauluista jne. olin vastuussa vain itselleni ja moni asia jäikin viime tippaan. Lisäksi aikatauluni oli melko tiukka ja alkuperäinen suunnitelmani muuttui matkan aikana. Uskoni työn valmistumiseen olikin monta kertaa koetuksella. Yksin työskennellessäni sain viedä työtä siihen suuntaan, mihin itse halusin, mutta välillä olisin kaivannut toisen näkemystä siihen, onko suunta oikea. Kaiken kaikkiaan opinnäytetyöprosessi on ollut hyödyllinen ja opettavainen.

LÄHTEET

- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja C katsauksia ja julkaisuja 17. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 20.11.2015.
[https://fronter.com/diak/links/files.phtml/5651b76841ddf.1075489525\\$781515969\\$/Arkisto/Materiaaleja/Kohti_tutkivaa_ammattikaytanta.pdf](https://fronter.com/diak/links/files.phtml/5651b76841ddf.1075489525$781515969$/Arkisto/Materiaaleja/Kohti_tutkivaa_ammattikaytanta.pdf)
- Eskola, J. Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Osuuskunta Vastapaino.
- Euroopan parlamentti 2008. Mietintö vapaaehtoistyön roolista taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden edistämiseksi (2007/2149(INI)) A6-0070/2008. Viitattu 17.11.2015.
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2008-0070+0+DOC+XML+V0//FI>
- Harju, Ulla-Maija; Niemelä, Pauli; Ripatti, Jaakko; Siivonen, Teuvo & Särkelä, Riitta 2001. Vapaaehtoistoiminta seurakunnassa ja järjestöissä. Helsinki: Edita.
- Herranen, Jatta & Junttila-Vitikka, Pirjo 2010. Osallisuuden vai sosiaalisuuden vahvistamista? Osallisuuden ja sosiaalisuuden vahvistaminen 10 (3).
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/node/476#paakirjoitus>
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2013. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Kananen, Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kangas, Anita 2003. Kolmas sektori ja kulttuuripolitiikka. Teoksesta Hänninen, Sakari; Kangas, Anita & Siisiäinen, Martti (toim.) Mitä yhdistykset välittävät. Tutkimuskohteena kolmas sektori. Jyväskylä: Atena.
- Kantola, Jenna & Suonpää, Sofia 2013. Vapaaehtoisten tukihenkilöiden kokemuksia tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnasta. Turun ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Karjalainen, Pirkko 2010. palveluntuottajia ja arkielämän asiantuntijoita. Kolmas sektori hyvinvointipalvelujen tuottajana. Kilpailu-uutiset 1/2010, 6-7.

- Koskiahho, Briitta 2001. Sosiaalipolitiikka ja vapaaehtoistyö. Teoksesta Eskola, Antti & Kurki, Leena (toim.) 2001. Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino.
- Koskikallio, Tanja 2009. Aikuinen kaveri –tukihenkilöiden ajatuksia rooleista. Turun ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Laaksonen, Susanna 2011. Mikä pitää tukihenkilön vapaaehtoistyössä nuoren tukena. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diakonisenhoitotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä 2014. 148/28.2.2014. Finlex – Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 21.10.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140148>
- Möttönen, Sakari & Niemelä, Jorma 2005. Kunta ja kolmas sektori. Yhteistyön uudet muodot. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Nuorisolaki 2006. 72/27.1.2006. Finlex – Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 21.10.2015
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>
- Nuorten Palvelu ry 2014. Toiminta. Viitattu 20.3.2015.
<http://nuortenpalvelu.fi/hankkeet/toiminta/toiminta/>
- Nuotio, Jaakko & Miettinen, Maija 2011. Tukihenkilötoiminta sosiaalisen vahvistamisen menetelmänä. Teoksesta Lundbom, Pia & Herranen, Jatta (toim.) Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta 2005. Vapaaehtoistoiminta: anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino
- Rönkkö, Riitta 2015. Järjestöagentti, Nuorten Palvelu ry. Kuopio Henkilökohtainen tiedonanto 5.2.2015.
- Suomen sosiaali- ja terveys ry i.a. Vapaaehtoistoiminta sote-järjestöissä. Viitattu 18.4.2015. <http://www.soste.fi/elinvoimaiset-jarjestot/vapaaehtoistoiminta.html>
- Syrjänen, Johanna (toim.) 2010. Tukihenkilötoiminnan laatukäsikirja Tuexi. Turku: Varsinais-Suomen lastensuojelujärjestöt.
- Särkelä-Kukko, Mona 2014. Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. Mistä puhumme, kun puhumme osallisuudesta? Teoksessa Jämsen, Arja & Pyyk-

- könen, Anne (toim.) oSallisuuden jäljillä. Joensuu: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys.
- Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2015a. Lapset, nuoret ja perheet. Tukihenkilö. Viitattu 20.10.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/tukihenkilot-ja-perheet/tukihenkilot>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015b. Lastensuojelun käsikirja. Tukihenkilö tai tukiperhe. Viitattu 20.4.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet/tukihenkilo-tai-tukiperhe>
- Tilastokeskus 2009. Vapaaehtoistyöhön osallistuminen, epävirallinen auttaminen ja luottamus. Viitattu 12.10.2015. http://www.stat.fi/til/akay/2009/04/akay_2009_04_2011-09-16_kat_002_fi.html
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi.
- Yeung, Anne Birgitta 2005. Vapaaehtoistoiminnan timantti. Miten mallintaa motivaatiota? Teoksessa Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta 2005. Vapaaehtoistoiminta: anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino
- Yeung, Anne Birgitta 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa – ihanteita vai todellisuutta? Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden yhteistyöyhdistys YTY ry.

LIITE 1. Teemahaastattelun runko

Taustatiedot

- ikä
- sukupuoli

Ennakkoajatukset ja odotukset tukihenkilötoiminnalle

- mistä sai tiedon tukihenkilötoiminnasta/-koulutuksesta
- vastasiko koulutus odotuksia
- miksi halusi toimintaan mukaan

Kokemukset tukihenkilötoiminnasta

- tapaamistiheys
- tekeminen tukisuhteessa
- yhteydenpito
- tavoitteet
- parasta toiminnassa
- haastavinta toiminnassa
- mitä itse on toiminnasta saanut, toiminnan merkitys
- yhteistyö Nuorten Palvelun kanssa
- virkistys- ja koulutuspäiviin osallistuminen
- vertaistuen merkitys

Tulevaisuuden odotukset

- jatkuuko nykyinen tukisuhde
- ottaisiko vielä uuden tuettavan
- näkemystä uusien tukihenkilöiden rekrytointiin

LIITE 2. Haastattelun analyysi

